

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het aanspreekrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1884 (Stadtsblad no. 124).

Zondag 16 Januari 1887. N°. 473.

Abonnementprijs: franco aan huis, per drie maanden / 1.30. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Poëdirectoren enz. en aan het Bureau, Warmoesstraat 108, te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verzoeken 10 Cent per regel.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Warmoesstraat 108, Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Van des menschen verlossing.

VIJFDE ZONDAGSAFDEELING.

III. (Slot.)

Die ziel die zondigt, die zal sterven. Ezechiel 18: 4.

Vraag 14 en 15 hooren bijeen. Het schijnt twee vragen te zijn, doch feitelijk zijn ze saam slechts één munt met zijde en keerzijde. Vraag 14 zegt wat niet, Vraag 15 wat wel kan. En beide malen wordt én in Vraag 14 én in Vraag 15 gehandeld over twee zelfde wetten, waaraan de plaatsvervangende op zedelijk terrein gebonden is. Inzage van beide Vragen toont dit duidelijk. Immers in beide vragen wordt de noodzakelijkheid besproken, en dat de plaatsvervanger zelf mensch zij én dat deze mensch tegelijk meer dan mensch, dat hij God zij. In de onmiddellijk voorafgaande Vraag was dan nu aangehouden, om wat oorzaak er niet aan te denken viel, dat de zondaar zelf iets aan zijn verlossing toebrengt. Iemand zelf, die dagelijks zijn schuld meerder maakt, en al wat dagelijks inkomt toet reeds voor dien dag schuldig is, kan uiteraard nooit ook maar het allergeringste inhalen, maar raakt ook met de uitnemendste bedoelingen, steeds verder en verder achteruit. Iets waar tevens in ligt opgesloten, dat ook een ander zondaar nooit voor ons kan intreden. Want iemand, die zelf reeds ondergaat en wegstijgt, hoe zou hij zijn broeder immer kunnen verlossen? Hij zou zijn ransoon nooit kunnen geven.

Hiermee is dit eerste punt dus gedaan. Onder de zondige menschen, en anders zijn er niet, is geen plaatsbepalend middelnaar ooit te vinden.

Nu echter werpt de Catechismus de belangrijke vraag op: Zoo dan al de zondige mensch geen ransoon kan aanbrengen, zou er dan geen ander onzondig schepsel kunnen zijn, dat ten deze voor den gevallen mensch opkame?

Dit kan niet op de dieren, maar moet op de engelen slaan. Want wel werden de dieren in den offerdienst des Ouden Verbonds als plaatsbepalende zinnebeelden geslacht, teneinde aan de oude kerk de verlossing die in Christus Jezus is af te schilderen; maar profet na profet, psalmist na psalmist heeft in den naam des Heeren, Israël steeds gewaarschuwd, om deze zinnebeelden of symbolen toch nooit voor het wezen aan te zien. Neen, offerende en brand-offers: d. d. Heere niet begerd. Het bloed der stieren en der bokken kon niet verzoeken. Het was niet naar het bloed van var en ram dat door de gerechtigheid des Heeren Heeren gedorst werd.

Bij dieren kan van zonde geen sprake zijn. In dieren is geen zedelijk leven, waarin trekken van het Beeld Gods staan, en reeds daarom is het onmogelijk dat ooit een dier in zijn sterven voor den mensch in de plaats trede. Het dier geeft een vacht af, waarmee de mensch zijn naaktheid kan dekken, maar achter die schorten en vellen blijft hij die hij was.

Vonden we dus voor de zedelijke plaatsvervanging in Vraag 13 den vasten regel: dat se niet kan noch mag plaats grijpen, tenzij vooraf het volalagen bankroet van den schuldenaar gebreken zij; — hier hebben we nu deze tweede: dat het wezen dat in zedelijke zin de plaats van den schuldenaar zal vervangen, zelf zedelijk van aard moet wezen, en dies geen dier kan zijn.

Maar kon het dan ook wellicht een engel zijn? Engelen zijn, evenals wij menschen, wel terdege wezens van zedelijke aard. Engelen zijn wel niet op gelijke wijze als de mensch naar 't Beeld van God geschapen, maar toch toont heel de Heilige Schrift, dat ook zij met dit Deugdenbeeld van 's Heeren heiligheden in rapport staan. En bovendien de engelen staan ook in betrekking tot den mensch. Met name tot 's menschen geestelijk leven. De Heere zelf heeft ze besteld en uitgezonden om medewerkers te zijn van onze zaligheid.

Niet onnatuurlijk komt dus bij den Catechismus de vraag op, of wellicht een creatuur uit de orde der engelen ten deze plaatsvervangende zou kunnen handelen voor den schuldigen mensch? En hierop nu luidt zijn antwoord: „Neen, dat kan niet, want ten eerste wil God aan geen ander schepsel de schuld straffen, die de mensch gemaakt heeft”. Een antwoord, waarvan het gewicht in het oog springt, omdat er de gerechtigheid Gods aan hangt. Gerechtigheid, het klare, doorzichtige woord zegt het u, gerechtigheid eischt, dat de schuld daar thuis worde gezocht, waar de schuld is, en niet ergens anders. Al het verzet der ongelooften tegen de dusgenaamde „Bloedtheologie” ging dan ook steeds uit van het op zich zelf volkomen juist beweren, dat het niet aanging de straf over te brengen daar waar geen schuld was. Hun fout was slechts, dat ze het mysterie van Golgotha niet begrepen, en aldus tegen het plaatsbepalend lijden van Christus een bedenking inbrachten, die niet opgaat, omdat juist in onze gereformeerde belijdenis van de verzoening zoo streng aan dezen eisch van het recht wordt vastgehouden. Immers ook wij houden op grond der Heilige Schrift staande, dat de straf niet anders kan neerkomen dan daar, waar de schuld was.

Ware dus de schuld, die te delgen stond, een afzonderlijke, particuliere schuld van dezen of genen persoon geweest, dan, het spreekt vanzelf, zou deze particuliere persoon die ook zelf hebben moeten boeten, en ware plaatsbepalend onmogelijk geweest. Waar geen gemeenschap van schuld bestaat, kan ook geen overgang van deze gemeenschappelijkheid bestaan in straf.

Nu staat intusschen de zaak zoo, dat de zonden niet iets particuliers van dezen of genen persoon, maar iets gemeenschappelijks van ons geslacht als één geheel is. Aparte menscheelike zonde is er niet. Alle zonde komt uit de moederzonde van Adam en zit met een levenden vezel aan die moederzonde vast en is er door gevoerd. Alle zonde is en vormt dus één organisch geheel, en dit organisch geheel der zonde zit niet in één mensch, maar ligt in ons geslacht als zoodanig. De schuldige is dus niet de éne enkele afzonderlijke mensch, maar de schuldige tegenover God is onze menscheelike natuur als zoodanig, ons geslacht als één geheel, en die van den enkelen mensch voor zooverre ze niet dit geheel in levend contact staan. De schuld ligt dus in onze menscheelike natuur. Ons geslacht is de overtreder. En daarom moet dan ook in onze menscheelike natuur, door één die voor dit geslacht kon opkomen, de schuld worden geboet en de straf worden gedragen. Zoo alleen verkrijgt de gerechtigheid Gods haar eisch.

Met een engel ware hier dus niets uit te richten. De engelen die staande bleven hebben niet de minste gemeenschap van schuld aan 's menschen schuld. Zij zijn staande gebleven toen hun mede-engelen voor eeuwig vielen. En ook daarvan afgezien is hun natuur niet onze natuur. Ze zijn andere wezens dan wij menschen zijn. Ze hebben een ander leven. Ze zijn principieel van ons menschen afgescheiden. Tusschen een mensch en een engel heeft God de Heere een scherpe grenslijn gelegd. En hoewel ook pantheïstische sentimentaliteit van een verengelen van menschen gebazel heeft, zoo leert Gods Woord ons toch, en daar blijft het bij, dat zulk een overgang volstrekt ondenkbaar is. Engel wordt een mensch nooit.

En waar nu alsoo de overgang in de natuur van mensch en van engel ontbreekt, moet ook ontbreken de gemeenschap van schuld, en kan er dus ook geen sprake van gemeenschap in overneming van de strafte zijn.

Heel dit denkbeeld, alsof er bij „engelen” redding ware te vinden moet dus weggevoeren. De strafte onzer zonde is een strafte van ziel en lichaam beide. En reeds het feit, dat de engelen geen lichaam bezitten, maar onlichamelijke geesten zijn, maakt, dat zij ook uit dien hoofde, des menschen straf nooit dragen konden.

Vanwege de gerechtigheid Gods is en blijft het derhalve, dat overmits de schuld in onze natuur en ons geslacht rust, ook onze natuur en ons geslacht moet boeten en straf lijden, en dus de vraag of eenig wezen al dan niet die boete en di: straf zou kunnen overnemen, allereerst hangt aan deze andere, of zulk een wezen zelf onze natuur bezit, behoort tot ons geslacht, en in die natuur voor dat geslacht kan opkomen.

Zoo neen, dan kan hij ook geen verlossend middelnaar wezen. Zoo wel, dan natuurlijk is hij niet in weerwil, maar juist krachtens de gerechtigheid Gods, de aangewezen held om voor ons door te breken. Vandaar dat de Catechismus dan ook tweeledig de zaak aldus vaststelt: 1°, het kan geen ander schepsel zijn, want de schuld ligt in ons menschen, en dus door ons menschen moet ook de straf gedragen; en 2°, eisch is derhalve dat wie het bewerken zal een waarachtig en rechtvaardig mensch zij. Waarachtig beteekent hier „echt”, „wezenlijk”.

Zoodat hij het niet schijnt, maar het inderdaad is. Wat wij nu echt en wezenlijk noemen, noemde men eertijds of oprecht of waarachtig. Er moet dus niet gedacht, dat hier tegenspraak zou zijn met het Schriftwoord: „Alle mensch is leugenachtig en God alleen waarachtig”. De uitdrukking „waarachtig” heeft met de „waarheid Gods” hier niets te maken. Er wordt alleen mede bedoeld, dat wie als mensch ten deze zal optreden, het niet alleen schijnen moet, maar ook moet zijn.

Dit alles loopt dus volkomen zuiver. Slechts wordt er nu nog aan toegevoegd, dat deze echte mensch ook tegelijk onsondig moet wezen, en dit is het wat de Catechismus noemt: „een waarachtig en rechtvaardig mensch”. Rechtvaardig bedoelt hier niet dat zulk een rechtvaardig in zijn doen met menschen zou zijn; maar dat het recht Gods niets tegen hem te klagen had. En de wonder eisch waarvoor we alzo komen, is deze, dat de Verlossende Middelaar niet kan zijn een dier of engel, maar moet zijn mensch; echt mensch; onzer één; en dat hij toch, hoezeer ook tot ons behoorende, en in ons geslacht ingeworteld, aan de moederzonde ontkomen en van de moederschuld vrij moet zijn. Iets waaruit men tevens ziet, hoe ver van de waarheid enkele Neo-Kohlibrigianen afwijken, die ingang zoeken te geven aan de zondige voorstelling, als hadde ook Christus de erfschuld in Adam gerust. Men lijst van zulke uitingen, als men ze ook maar hoort!

Doch nu het tweede punt! Terwijl nu de zedelijke plaatsvervanging reeds den wonderen en schijnbaar onmogelijken eisch stelt, dat die plaatsnemer mensch als wij en toch tegelijk anders dan wij, d. i. zonder zonde of geheel rechtvaardig zij, voegt nu de Catechismus er ten tweede nog dezen anderen eisch aan toe, dat hij in kracht en vermogen al het creatuurlijke te boven ga.

Hij zegt toch in Vraag 14: „Ten andere: zoo kan ook geen bloot creatuur den last des eeuwigen toorns Gods dragen en anderen daarvan verlossen”; en baseert hierop in Vraag 15 den eisch: „Dat hij sterker dan alle schepselen, en dies mede waarachtig God zij”.

En ook dit is onvergelykelijk schoon uitgedrukt. Want dit juist is de heerlijkheid van ons geloof, dat we niet maar historisch vernemen: „Uw Middelaar was God en mensch”, maar dat tot in de diepte van ons zedelijk leven wordt doorgedrongen, om van binnen in ons eigen hart als niet weerhaken de heilige waarheid vast te leggen, dat er zonder een „Woord” dat „Vleesch” wordt, geen heil voor een zondaar bestaat.

Ook hier echter wapene men zich tegen misverstand.

Kan een bloot creatuur of schepsel den last des eeuwigen toorns Gods tegen de zonde niet dragen? o, ja, want ook Satan is een bloot schepsel en draagt dien. En dien toorn dragen alle gevallen engelen en alle voor eeuwig rampzalige menschen. Ten deele dragen wij zelfs op aarde dien toorn. „Door uwen toorn vergaat ons kijnend leven”!

Niet alleen toch dat een bloot creatuur wel terdege den toorn Gods dragen kan, maar hij moet dien dragen. Want zoo vlamt er geen vonk, hoe klein ook, van zonde in het schepsel op, of die toorn Gods strijkt neer.

Men lette er daarom op, dat de Catechismus, wel verre van dit te ontkennen, dan ook iets heel anders zegt, t. w. dat een bloot creatuur den last des toorns Gods tegen den zonde nooit kan, nooit op zulk een wijze, nooit met die uitwerking kan dragen, dat hij er aan toe kwam, om anderen te kunnen verlossen.

Een bloot creatuur kan dus wel toorn Gods dragen, maar hij komt met dat dragen nooit gereed. Die arbeid kan door een bloot creatuur wel begonnen, maar nooit volend. Het is een uitscheppen van den Oceaan, waarvan niemand de hand slaat, omdat hij weet dat er nooit een einde aan komt. Het is als het willen tellen van de sandkorrelen, waarvan ieder aftaat, omdat menschenmacht er niet toe reikt.

De zaak zit dus hierin, dat de toorn Gods tegen de zonde een oneindig karakter draagt. Merk hier wel op. De toorn Gods, en dus ook onze straf, vindt zijn maatstaf niet in het beperkte van onze menscheelike apaling, maar breidt zich uit naar de mateelooheid en onmeetbaarheid van den maatstaf van het goddelijk leven. De last der toorns Gods tegen de zonde is dus van

geen beperkte of afgepaalde natuur, zoodat ze eindelijk, eindelijk toch uitgeput zou zijn en haar grens zou hebben bereikt.

O, in het allerminste niet. De toorn Gods gaat zoover als God gaat. Op dien toorn staat, omdat het de toorn des Heeren HEEREN is, het goddelijk stempel, en dies is hij eëwig, onmetelijk en oneindig. En zoover kan nooit de kracht of het leven of de werking van een creatuur gaan, dat hij ooit of ergens één enkel punt zou kunnen vinden, waarvan hij zeggen kan: Hier dringt de toorn van God niet door.

Stel dus al dat het heerlijkste creatuur al zijn kracht inspande, en met die volle inspanning, tienmaal duizend jaren met volle teugen dien toorn des Eeuwigen indronk, dan nog zou er geen einde aan zijn, wat zeg ik, het zou nog niet zichtbaar zijn, dat er af was.

De zonde is tegen God begaan, en dat is het ontzettende, waarom er geen afdoen aan de straf en de eeuwige rampzaligheid zoo ijzigevekkend is. En uit dien hoofde nu leert de Catechismus, dat daarvan zelfs de allerheiligste engel u nimmer had kunnen verlossen, omdat zelfs die allerheiligste engel toch altoos een bloot creatuur bleef, en een bloot creatuur nooit ofte nimmer het zoover met het dragen van Gods toorn zou kunnen brengen, dat hij zeggen kon: „Nu is het einde bereikt”, en alsdan, na dit einde bereikt te hebben, tot het verlossen van anderen zou kunnen overgaan.

Als er aan de overzijde van den Oceaan op het strand staan, die naar dezen oever wenschen te komen, en is er geen schip of boot of vlot, en het moet met zwemmen geschieden, och, dan staan voor zulk een doel zelfs de beste zwemmers machteloos. Want hoe kostelijk en prachtig de beste zwemmer, ook zwemmen moge, nooit één brengt het ooit ook maar halverwege den Oceaan. Stellig komt nooit één aan gindschen oever. En toch eerst als hij aan gindschen oever was, kon hij er aan toe komen om die anderen te verlossen.

Het is dus dit oneindige waarop hier voor alle eëndig creatuur de mogelijkheid onverbiddelijk afsluit, en uit dien hoofde besluit de Catechismus nu, dat derhalve de Middelaar, die ons wezenlijk zal verlossen, tegelijk sterker dan alle schepselen, en dus God moet zijn.

Deze overgang is niet te stout. Tusschen een schepsel en den Schepper ligt niets in. Er zijn geen overgangen, wat ook de Gnostici van vroeger en de Gnostici van nu gebazel hebben. De grenslijn tusschen het schepsel en den Schepper is absoluut.

Staat het alzo vast en is het uitgemaakt, dat de kracht van het schepsel, omdat het eëndig is, hier niet toereikende is, dan moet het wel een oneindige kracht zijn; en overmits het oneindige alleen in God wordt gevonden, zoo is het „God en mensch” de wonderbare tegenstrijdige belijdenis, waarin alle hope op verlossing uitloopt.

En dit wordt nu alzo beleden, niet als om te zeggen: „Ons denken stelt nu vast, dat zoo de Middelaar zijn moet”, en nu voorts te gaan onderzoeken, of wat God ons zond, daaraan wel beantwoordt.

Maar het is omgekeerd een afguren van hoe de Heere in zijn zedelijke schepping de grondslagen des zedelijken levens heeft vastgesteld, en nu tot de belijdenis komen, dat onze Middelaar die ordinantie des zedelijken levens niet verteedt, maar heerlijk in zijn persoon doet schitteren.

KUYPER.

„Geen tweedracht in het lichaam.”

Opdat geen tweedracht in het lichaam zij, maar de leden voor elander gelijke zorg dragen. 1 Cor. 12: 25.

Gedurig spreekt en leest ge in onze dagen van een „organisme” en van een „organischen samenhang” en van „organieke wet” en van „organiseeren”, en er schuilt metterdaad achter dat vreemde woord een zoo uiterst gewichtige zaak, dat ons aandringen op waardeeren van het „organisch” verband ook voor uw ziele en in Jezus' Kerk nooit ver genoeg kan gaan.

God de Heere gaf het dan ook aan zijn heiligen apostel in, om zijn Kerk hier voortdurend en met klem van taal op te wijzen. Alleen Paulus gebruikt niet dat vreemde ongewone, maar een zeer gewoon en alledaagsch woord en spreekt van: het lichaam.

1) Het ware zeker wenschelijk dat ook wij dat gewone woord weer voor het vreemde woord in plaats konden berigen. Maar doordien „lichaamlijk” bij ons tegenover „geestelijk” is komen te staan, geeft dit thans een heel ander denkbeeld.

Want dat we iets organisch, of een organisme, noemen, beduidt niets anders dan dat het als een lichaam in elkaar zit.

Een gemaakte bloem en een gegroeide bloem toonen u dat onderscheid duidelijk. Beide, die gegroeide bloem en die kunstbloem bestaan uit stukken en deelen, en bij beide zitten die stukken en deelen in elkaar. Maar het verschil is, dat ze bij de gegroeide bloem voortkwamen uit de kiem en dus nooit buiten verband waren, terwijl bij de gemaakte bloem alle stukken en deeltjes eerst afzonderlijk geknipt en geprept en getint en geplooid zijn, en dat ze eerst daarna in elkaar zijn gezet.

En dit nu drukt men kortweg uit door te zeggen, dat de natuurbloem een lichaam heeft, maar de kunstbloem niet; of, om het dan nu in de taal van onzen tijd te zeggen, dat de gegroeide bloem organisch is en een organisme vormt, terwijl de gekunstelde bloem dat karakter geheel mist.

En zie, geheel op dezelfde wijze staat nu ook de ware Kerk van onzen Heere Jezus Christus tegen alle nabootsing er van, tegen alle factie en alle sekte over.

Ook de Kerk van Christus is een lichaam. Ook de Kerk onzes Heeren zit organisch in één. Ook de Kerk van Jezus vormt een organisme. Terwijl omgekeerd, al wat sekte is of factie heet of valscheit de Kerk na poogt te nabootsen, juist dit goddelijk karakter mist.

Let wel: goddelijk karakter. Want de kunstbloem maken uw vingers, maar de natuurbloem komt uit de hand des Heeren voort.

Wat „lichaam” is schiep God, wat werktuiglichaam is, is door u in elkaar gezet. En als de Heilige Schrift ons nu leert, dat ook de Kerke Gods één lichaam is, en alsoo organisch saamhangt, dan ligt hierin uitgesproken, dat de Kerk niet van menscheelike maaksel is, maar een schepping is van den Heere onzen God.

Gaat het nu wel, dan werken in een lichaam al de deelen in evenwicht op elkaar. Dit heet voor dit lichaam: de eendracht, de harmonie. Dan werkt voet en hand, oog en oor, hoofd en leden, onderling juist zoo op elkaar als God de Schepper dit geordineerd heeft.

Tweedracht in het lichaam noemen wij daarom gemeenlijk ziekte, krankheid, vergiftiging, doodlijk bederf.

Als een mensch ziek in zijn lichaam wordt, beduidt dit altoos, dat er een van zijn leden of organen is, dat of te zwak of te sterk gaat werken, en op die wijze de evenredigheid verbroekt.

Als het bloed te sterk gist heit ge koorts, als het te traaglijk kringt, eindigt ge met van uzelf te vallen. Als de zenuwen over de spieren gaan heerschen, begint ge te beven en te sidderen, en omgekeerd als de zenuwen verkeloos worden is er verlamming.

En zoo nu is het met alles. Zoodra of hart, of long, of hersens, of gal, of milt, of lever, of wat het ook zij, te weinig of te veel doen, en hetzij het hun toegemeten terrein overschrijden, 't zij dezen akker onbewerkt laten, ontstaat er tweedracht in het lichaam en zijt ge ziek.

Tweedracht, want als het hart zijn taak ten deele onvervuld laat, dan moeten de overige leden de taak van het hart overnemen, en toornen ze op het hart, omdat het hun den toevorst weigert van het voedend bloed. Of ook als de koorts het bloed heerschen laat veel sterker dan het moet, dan verzetten alle andere leden zich, om niet geheel overspannen te worden. En zoo strijdt dan het zieke lid om zich te verweren, en de andere leden om het kranke lid weer tot zijn plicht te brengen. En vandaar dan die ontzaglijke gisting, die onrust, dat gejaagd en afgematte van den kranke. Ziek zijn, maakt juist om de tweedracht, die in het lichaam woelt, het lichaam zoo moe.

En ook dit weer is juist zoo ook van Christus' Kerk waar.

Alle lichamen op aarde zijn nog slechts slaauwe beelden van de heerlijkheid van dit lichaam aller lichamen, dat de Kerk van Christus heet. Dat is het zuiverste lichaam. Het volmaakte lichaam. Het sijngevoeligste lichaam.

Meer dan bij enig lichaam komt het daarom bij dit Lichaam onzer Heeren op evenwicht, op evenredige werking, op stilte en strenge taakvervulling van elk lid aan; en schrikkelijk dan in enig ander lichaam wordt het juist in dit Lichaam des Heeren gevoeld, zoodra er leden of organen zijn, die te veel of te weinig doen. Want dan ontstaat er onverwilt ook in dit heilig Lichaam tweedracht en is ook dat Lichaam des Heeren krank.

o, Het is zoo onuitsprekelijk droef, dat zelfs dit allerheiligste aller lichamen op aarde niet uit kan komen, zonder dat de verstering van het evenwicht, van die breking der juiste evenredigheid, en daardoor aan tweedracht en ziekte bloot te staan.

Maar wat wilt ge? Bezit, wat u aangaat, het gezondste lichaam zoodat u nooit iets scheeld; en ge altoos frisch en kloek waart; en de zuiverste eendracht in uw lichaam heerscht; maar reis naar een stad waar pestilentie uitbrak en neem uw lottek in een herberg waar pestzicken op hun legersteden worstelen; en wat haat u dan al uw kostelijke, krachtige gezondheid, zoo de besmetting over u komt en het pestig ook u in het bloed sluip?

En juist zoo staat het immers met Jezus' Kerk op aarde.

Die Kerk is kerngezond, en dit Lichaam deert in zichzelf niets. Heilig heet dat lichaam, wat wij bij een ander lichaam gaaf en volkomen gezond noemen.

Maar dit veerkrachtige, heerlijke Lichaam toefte nu ten deele op deze aarde. En ge weet het op deze aarde waar allerlei zedelijke pestilentie rond. Het pestig van het egoïsme en van den hoogmoed bederft er de lucht die dit Lichaam moet inademen, en in de menschenharten, waarin dit Lichaam als in een herberg zijn intrek neemt, komt het bederf aan alle kant uit.

Wat wonder dan, dat ook dit Lichaam des Heeren hieronder lijden moet? Dat ook de Kerke Christi hierdoor aan wordt getast? Wat wonder, dat de Kerk o'zes Heeren Jesu Christi, voor zoover dit Lichaam op aarde toefte, reeds in het paradijs werd aangestoken en sinds nooit weer volkomen gaaf is geweest?

Doch wat doet nu de kundige arts, zoo hij uw lichaam heftig krank vindt, en de tweedracht in uw bloed en uw leden woelt? Laat hij het dan maar gaan? En oordeelt hij dat de worstelende krachten het dan maar uit moeten vechten?

Ten deele ja, lezers. En tegenwoordig vooral is men veeleisend tot het inzicht gekomen, dat de natuur laten doorwerken, in meer dan één geval tot uitkomst zal hebben, dat de gezondheid de ziekte overwint; ja, meer nog, dat alle goede methode van geneezing altoos partij moet trekken van de natuurlijke krachten die in het zieke lichaam werken.

Maar toch, daar laat de arts het niet bij. Dan toch ware er geen geneeskunde bestaan, dan er een medicijnmeester veel min. Zie, God, de Heere schep ook kruiden en legde in die kruiden wondere genezende kracht. En daarom wendt de arts ook die kruiden en zoo veel meer aan, en bestrijdt daardoor het onrustige element en helpt de bestanddeelen die zouden bezwijken.

Dit is ingeven. En dat ingeven bevordert en herstelt dan in de eerste oogenblikken de eendracht volstrekt niet. Integendeel, aanvankelijk wordt de tweedracht dan nog veel, veel erger. Denk slechts aan wat de kinne bij koortsen doet.

Maar als die heftiger strijd zich dan bij den reeds bestaanden gevoegd heeft, dan is de uitkomst toch, dat daarna de strijd minder wordt en de eendracht in het lichaam wordt hersteld.

En zoo nu ook moet het in het Lichaam onzes Heeren wezen.

Ook in dat Lichaam moet de natuur van het Lichaam doorwerken, en reeds die innerlijke, geestelijke werking doet veel.

Veel, maar toch niet alles.

En zoo komt het dan, dat onze opperste Medicijnmeester ook aan dit zijn Lichaam vaak bittere medicijn voorziet, of wrange teugen ingiet, of zelfs diepe wonden insnijdt om de etterbuilen zich te laten ontgieten.

En dan schijnt het dat de tweedracht erger wordt. Maar feitelijk is dit niet zoo.

Want de uitkomst leert dan steeds aan 's Heeren volk, dat deze kostelijke medicijn van den hemelschen Arts, na korte heftige worsteling, den gang van het levensbloed weer rustig en zuiverder deed vloeden.

En zoo week de krankheid dan, en werd het leven der Kerk weer gezond.

KUYPER.

Het Congres

Veel, veel beter dan men had durven hopen, is het Gereformeerd Kerkelijk Congres geslaagd.

Dat midden in den winter een 1200 personen, tot uit: Groningen, Friesland en Zeeland toe, zich naar de hoofdstad zouden spoeden, om met een 300 broeders uit Amsterdam zelf, alle beschikbare ruimte in *Frascati* te vullen, kon kwalijk worden vermoed.

Dat men er thans zoo vele voorgangers miste, die, toen alle ding nog gewoon liep, altoos vooraan zaten bij elke uiting van de Gereformeerde beweging, wierp wel een droeve schaduw over vroeger bedoelen, maar zuiverde thans den toestand slechts. De voorgangers die er waren, werden er te hartelijk door het volk om gewaardeerd.

Met veel inspanning is het gelukt deze massa opgekomenen alle vier de dagen in zulk een verband te laten werken, dat er geen oogenblik stoornis ontstond, en ook de gemeente gaf hartelijk blijf van haar meeleven in deze zaak, zoo door milde bijdragen, als door een ongemeen sterke opkomst in de bidstonden.

Alle zes de weekbeurten waren even sterk; soms sterker dan des Zondags; bezet.

De *Referaten* verschenen reeds in druk onder den titel: *Het juk der Tweede Hierarchie*. Van de inleiding in het morgen uur brengt een dubbel nummer *Uit de Diepte* eerlang den inhoud in wijder kring. Thans deelen we daarom slechts de drie Resolutiën mede en de dagorde waarnaar gewerkt is.

De Resolutiën luiden:

Eerste Resolutie: Referent Dr. F. L. Rutgers

De broeders van Gereformeerde belijdenis, uit onderscheiden Nederlandsche Gereformeerde kerken voor het aangezicht des Heeren alhier saamgekomen:

op grond van Gods Woord van harte instemmende met de belijdenis, die onze kerken op het stuk van kerkregering tegenover Rome hebben uitgesproken, en misdien in hunne conscientie gebonden om die belijdenis ook thans tegenover openbaar geworden afwijking te handhaven;

betuigen en verklaren dat de Synodale Hierarchie, die in 1816 aan onze kerken is opgelegd, gebieden is onbestaanbaar te zijn met de erkenning van Jezus Christus als haar Hoofd en haar Koning; en door het haar inwonend beginsel er met onweersprekenbare kracht toe drijft, dat voor de vergadering der geloovigen met hun zaad, gelijk de kerke Christi zijn moet, in de plaats komt een gansch wilde verneming; dat het gezag van Gods Woord vervangen wordt door de willekeur en de autoriteit van mensche-lijke inzettingen; en dat het Koninklijk Regiment van den Zoon Gods wordt teruggedrongen door een hiermee onbestaanbare bestuurstramie.

Tweede Resolutie: Referent Jhr. Mr. A. F. De Savornin Lohman

Zij betuigen en belijden in de tweede plaats, dat desniettemin zulk een Hierarchie, thans in Synodalen vorm, door een schuldig ingrijpen van de Overheid in de Majesteitsrechten van Koning Jezus in onze kerken is ingevoerd; dat dit alleen mogelijk is geworden door de nog schuldiger ontzetting van de kerken, die de misdaden vergetende, welke zij in zoo ruime mate van haren Heer hadden ontvangen, waren ingeslapen, en zich alsmo bepaald tot een zwak, kortstondig, althans niet algemeen protest, waardoor zij zelve de valsche meening deden ontstaan, als hadden zij deze Hierarchie als hoogste gebiedster erkend. Voorts, dat de zondige onaanvaardbaarheid voor de Majesteit van haren Heer heeft voortgeduurd, niettegenstaande de aanhoudende vervolging der tot haar behoorende geloovigen, die de oogen voor het wezen deser Hierarchie had kunnen en moeten openen, en de gelegenheid tot afwijping van het Synodale juk haar meer dan eens geboden was.

Derde Resolutie: Referent Dr. A. Kuyper

Betuigen en verklaren zij, dat — na het valen van de eindbeslissing der volle Synode in de Amsterdamsche Tuchtzaak, waarbij op vijf Bedienden des Woords en zeventig Opzieners en Armverzorgers het kerkelijk doodschrift om geen andere reden is toegepast, dan overmits zij weigerden voor de ongoddelijke Synodale Hierarchie het hoofd in den schroef te leggen; en zulks in weerwil van het strafeloos duldend der meest volstrekte Christusverwerping tot in leden der Synode zelf; ja, nadat de vervolging verklaard hadden, tot minlij uitteengaan genegen, en tot wegneming van het geinimieerde artikel, mits Jezus' Koningschap te eeren hen in zijn Kerk zij wierd, bereid te wezen; — van alle verderpogen om deze Hierarchie door haar zelve af te breken, als ondoeltreffend en ongeoorloofd, moet worden afgezien. — Dat derhalve thans voor ons zoo min als voor onze vaderen in de eeuw der Hervorming, iets anders rest dan, om, krachtens het recht, dat Gods Woord aan de geloovigen toekent, en den plicht, dien dit Woord aan hen als aan de Opzieners oplegt, zonder verder verwijl het juk deser tweede Hierarchie af te werpen. Dat noch de vroegere schuld der Overheid, noch de begane zonde der Kerken, hetzij aan dit recht, hetzij aan de plicht, om maar iets van hun volle geldigheid ontnemen. Dat de beloften, die op allerlei wijs door de Geloovigen of de Opzieners mochten zijn afgelegd, thans zoonim tegenover deze Hierarchie binden, als ze Luther en Calvijn, en met hen onze martelaren, een oogenblik weerhielen om met Rome te breken. Ja, dat juist de belofte bij de bevestiging door Kerkeraadleden voor Christus en zijne gemeente afgelegd, om alle leerlingen in strijd met Gods Woord te verwerpen en in de kerkregering naar Gods Woord te handelen, hen verplicht om met de Synodale organisatie te breken. En dat nu, gelijk in de zestiende eeuw, dit afwerpen van het Hierarchisch juk niet zijn mag een zich terugtrekken in eigen kringen, maar moeten op een algemeen vrijmaking der Kerken, en ons diensvolgens het verwerken van een algemeene beweging en een handelend optreden, dat zulk een beweging steunen kan, ten plicht maakt.

En de dagorde:

GANG DER WERKZAAMHEDEN.

Dinsdag 11 Januari 1887.

1. Opening van het Congres, te 11 ure met klokslag. Inleiding door Dr. A. Kuyper.
2. Voorstel tot het indienen van een request aan Z. M. den Koning.
3. Te half één pauze.
4. Te één ure behandeling der Eerste Resolutie. Referat van Dr. F. L. Rutgers.
5. Behandeling der Tweede Resolutie. Referat van Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman.
6. Behandeling der Derde Resolutie. Referat van Dr. A. Kuyper.
7. Sluiting te vier ure.
8. Godsdiensvoering te acht ure in *Plancius*, Dr. W. van den Bergh van Voorthuizen; en in *Maison Stroucken*, Dr. G. H. van Kasteel, van Kollum.

Woensdag 12 Januari 1887.

1. Opening van het Congres te tien ure. Inleiding door Dr. P. van Son.
2. Te half elf Classicale Sectiën tot aan de pauze.
3. Pauze te half één.
4. Te één ure bespreking om de rechts-quaestie aan de orde te stellen.
5. Te half twee Zakelijke Sectiën, I. (*Kerkeraad*), II. (*Kerkeraadleden*), III. (*Kerkleden*).
6. Gedurende deze Sectiën Lezing van Dr. W. Geesink over de dolterende Kerken, in de groote zaal.
7. Te drie ure behandeling van het Rapport over het request aan Z. M. den Koning.
8. Sluiting te vier ure.
9. Godsdiensvoering te acht ure in *Plancius*, Dr. J. J. A. Ploos van Amstel van Reitzum, en in *Maison Stroucken*, Dr. H. Hoekstra, van Utrecht.

Donderdag 13 Januari 1887.

1. Opening van het Congres, te tien ure. Inleiding door Dr. C. A. Renier.
2. Te half elf Zakelijke Sectiën, IV. (*Kerkvoogden*), VI. (*Synodalen*) en X. (*Dolterende kerken*).
3. Gedurende den overigen tijd in de groote zaal: Voortzetting van Dr. Geesink's lezing.
4. Te half één pauze.
5. Te één ure behandeling van het Rapport in zake de rechtsquaestie.
6. Te twee ure Zakelijke Sectiën. Voortzetting van VI en X, en daarna de Sectiën V. (*Evangelisten*) en VII. (*Andere Gereformeerden die zich reeds op andere wijze hebben georganiseerd*).
7. Gedurende dien tijd in de groote zaal Lezing van Dr. B. van Schelven.
8. Algemeene Vergadering. Rapport der Classicale Sectiën.
9. Sluiting te vier ure.
10. Godsdiensvoering te 6 ure in het lokaal de *Vrede* (Rapenburg). Bediening van den Heiligen Doop. Dr. N. A. de Gaay Fortman.
11. Godsdiensvoering te 8 ure in het lokaal *Werken*. Stand. Dr. F. P. I. C. van Lingen, van Zeppen.

Vrijdag 14 Januari 1887.

1. Opening van het Congres te tien ure. Inleiding door Dr. F. L. Rutgers.
2. Te half elf, behandeling van de Rapporten der Zakelijke Sectiën I—IV. (*Kerkvoogden*), in de Algemeene Vergadering.

3. Te half één pauze.
4. Te één ure Zakelijke Sectiën: VIII. (*Consulentenschappen*), IX. (*Gemeene Kas*), XI. (*Synodale Convent*) en XII. (*Propaganda*).
6. Te half drie, behandeling van de Rapporten van de Zakelijke Sectiën V—XII in de Algemeene Vergadering.
6. Te 4 ure, Sluiting van het Congres.

Een volgend maal komen we op dit Congres terug.

Rotterdam.

Het Bericht van Reformatie, dat door den Rotterdamschen Kerkeraad aan de leden der gemeente is rondgezonden, is een historisch actestuk, dat naast een gelijk actestuk van den Amsterdamschen Kerkeraad in onze kolommen niet mag ontbreken. We nemen het daarom hier geheel over. Het luidde aldus:

Geliefde Broeders en Zusters in onzen Heere Jezus Christus!

De Kerkeraad heeft, in zijn vergadering van Woensdag 5 Jan. j.l., voor de geheele Nederlandsche Hervormde Gemeente te Rotterdam, aan de Kerkeraad, ingevoerd bij Koninklijk Besluit van 1816, alle kracht en geldigheid ontzegd; diensvolgens alle daarop gegronde bepalingen en besluiten verklaard te zijn vervallen, en weer kracht en geldigheid verleend aan de Dordsche Kerkenorde, die hier vóór 1816 heeft gegolden, behoudens zulke bepalingen als door de politieke wisseling gewijzigd zijn; en den ouden naam: *Nederlandsche Gereformeerde Kerk* voor deze Gemeente weer aangenomen.

Aan deze kennisgeving hebben uw Opzieners een woord van rekenschap en broederlijk vermaan toe te voegen.

Van rekenschap, opdat gij het Kerkeraadsbesluit van Woensdag in zijn juiste beteekenis zult verstaan.

Een daad, zooals nu is geschied, greep in het leven der Rotterdamsche Kerk niet voor het eerst plaats.

Had toch de Heere reeds in de 13e eeuw zich, door zijn Woord en Geest, ook in deze stad een Kerk, d. i. een vergadering van in Hem geloovenden met hun zaad, gekornd, gij weet hoe deze plaatselijke Kerk van Rotterdam in de 16e eeuw tot zeer groote deformatie was gekomen. Een deformatie waarvan de oorzaak, zeker niet uitsluitend, maar toch voor een groot deel aan Rome's Hierarchie, die ook op haar drukte, moet worden geweten.

Deze Hierarchie toch, die menschelijk gezag boven dat van Koning Jezus en menschelijke wetten boven zijn Woord stelde, had de jammeren, die zoo schrikkelijk verrijp aan de Majesteit van den eenigen Koning met zich voert, ook over deze Kerk gebracht.

Aan deze deformatie begon, naar gij allen weet en allen prijst, een einde te komen in het jaar 1572. In dat jaar toch wierp de Kerk van Rotterdam, door 's Heeren Geest verlicht en versterkt, het juk der Roomsche Hierarchie af; ontseide dies van toen af alle kracht en geldigheid aan alle pauselijke ordinarissen en decreten; om kort daarna de eenheid met andere Kerken, ook door het aanvaarden van eenzelfde Kerkenorde, weer te doen uitkomen.

Het is u niet onbekend, hoe dan ook, nadat de Roomsche Mis in onze St. Laurens- of Groote Kerk den 12den November van 1572 voor het laatste gevierd was, de genuiserve waarheid, vier dagen later, binnen hare muren mocht worden verkondigd.

Van afscheiding, van separatie, gij voelt het, was bij de Rotterdamsche Gereformeerden toen geen sprake.

Zij hadden hun plaatselijke Kerk slechts vrijgemaakt van de Roomsche Organisatie, die banden, die haar onknelden, afgesneden.

De toen aangevangen Reformatie, mocht, onder 's Heeren gunst krachtig doorwerken en in het jaar 1600 konden dan ook de toenmalige Opzieners der Rotterdamsche Kerk aan de Noorderpoort der St. Laurens di op schrift laten plaatsen, waarin de Kerk haar Belijdenis uitsprak, en gij de uwe terugvindt: *«God voornam die hykende in liefde te voren te schikken in Christo tot syn uytvercoren»*. Deze roept, rechtvaardicht, verheerlijkt hy ook syn, Gods Geest, roeping, geloof en 'werck goed, te bewys hier van syn. God geeft ons de salicheit, het is syn werck. Die de Soen God end' Mensch, verdient heeft voor ons alleene; Gods Geest volbrengt, maar dat ghelooft sterck. Neemtse aan, de wercken goet daer van getuygen gemeene.

Doch ziet, eer na het plaatsen van dit opschrift een zestal jaren voorbij waren gegaan, braken er droeve dagen voor de Kerk van Rotterdam aan. Met de dwaling der Arminianen in leer en Kerkregering sloop toen het bederf weer in, om na een vijftigjarige worsteling, waarbij de Belijders van 's Heeren Woord in zijn aubt geschoot, ontzet, ja zelfs met diefdeiders uit de stad gezet werd, wederom tot een zeer groote deformatie te komen.

Dan, door de ontfermingen des Heeren bleef ook toen een tweede Reformatie niet uit.

Een Reformatie, moeilijker dan de eerste, omdat men nu niet, gelijk in 1572, met een Prins Willem van Oranje de Overheid mee, maar wel beslist tegen had.

Ook nu weer sneed de Kerk van Rotterdam alle banden af, die haar vastnoerden aan een Kerkbestuur, dat, in beginsel, de Majesteit van den Koning der Kerk te kort deed; trad met een deel der naburige Kerken, die hetzelfde hadden gedaan, in gemeenschap of correspondentie; en liet, niet slechts in naam, maar welterdeedig ook metterdaad, de gereformeerde Kerkenorde in alle kracht en geldigheid werken.

Dit alles is toen niet dan onder veel smart en tranen geschied.

Men onthield toch der Kerk niet alleen het gebruik van haar bedieningen, maar ook het genot van alle stoffelijk goed, om niet te spreken van de zeer harde proceduren, waarin de Libertijnische Overheid het knuis der vervolging over haar bracht.

Doch God de Heere, die zijn volk sterke geeft, schook aan zijn Kerk te dezer plaats de genade der volharding.

Zag zij de deuren van haar St. Laurens en haar Prinskerk voor zich gesloten; kon zij de armen, die zij met zich had, en een Voetius en anderen, die in haar midden den dienst des Woords waarnamen, niet onderhouden uit wat haar goed was, zij behield zich met allerlei lokalen, voorzigtig uit particuliere middelen in de algemeene behoeften en klaagde, dolterde, over wat men haar aandeed naar God.

Hij heeft Haar op Zijn tijd verhoord. Zeven lange jaren van zwaar lijden en bangen strijd waren voorbijgegaan.

Toen, gij weet, schonk de Heere in den tweeden Oranje, in onze Maurits, aan de verdrukte Gereformeerden een machtig beschermers. Na van 1611 af in particuliere woningen, op zolders en in schuren te hebben vergaderd, waaruit zij dan nog telkens weer werd opgejaagd, zoodat zij schier geen plaats had voor het hol van haar voet, kreeg de Kerk van Rotterdam, door 's Prinsens toedoen, op den 24en November van 1618 onze St. Laurens weer in gebruik.

Ook toen, gij voelt het, van afscheiding, van separatie, bij wat de Calvinisten in Rotterdam deden, geen sprake.

Zij hadden hun plaatselijke Kerk slechts vrijgemaakt van een door de Arminianen vergiftigde Organisatie.

Van toen af had de Kerkenorde, waaronder onze Kerk van 1574 af had geleefd, in wezen dezelfde als die van de Dordsche Synode van 1618 en 1619, hier kracht en geldigheid.

De Heere Jezus zelf en Hij alleen werd weer als Heer en Koning zijner Kerk geëerd en gehuldigd.

Rijk was de zegen, dien Hij schonk.

Wat al trouwe en rijkbegaafde ambtsdragers gaf Hij deze zijne Kerke.

Denkt aan een Borstius, een Ridders, een Brakel.

Een trits van namen, die nog altijd het hart van 's Heeren Belijders van dankbare herinnering doet trillen.

Dan, tegenover zoo veel zegen des Heeren komt in des te scheller licht de zonde van zijn volk.

Tegen het inwonend verdorft werd, vooral in de vorige eeuw, niet genoegzaam gewaakt, niet voldoende gestreken, niet meer ijerig geboden. Daar kwam verslapping en inzinking in de Kerk. En wat elders van de Amsterdamsche Kerk is gezegd, kan ook hier van de Rotterdamsche worden herhaald: *«in dien ontredde toestand was ze een maar al te lichte prooi voor de tweede Hierarchie, die, nu in Synodalen vorm, in 1816 opkwam»*, en zeer zeker met de beste bedoelingen, maar te kwader ure, door Koning Willem I werd ingevoerd.

Een tweede Hierarchie.

Immers, deze Organisatie is met de bepaling in haar wetboek, dat bij haar Synode, «de hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht berust», en in wat zij zich in hare «hooger besturen» aanmatig over de Kerken, ja in heel dit zich toegenen van *hierkende* macht in de Kerk, waar alleen Koning Jezus heerscht en misdien geen andere dan een *bedienende* macht van menschen kan geduld — deze Organisatie in den grond niet anders dan Roomsche, en doet niets minder dan den Koning der Kerk naar de kroon tasten.

Ook nu weer bleef de jammer, die op zoo ontzettende Majesteitschennis volgt, niet uit, noch de Kerke van Rotterdam gespaard.

Want, wel woonde de Heere ook nu met zijn Woord en Geest in ons midden. Wel kwam er, na de inzinking der vorige, in deze eeuw meer dan eens een heerlijke opleving der Gemeente; schonk de Heere tal van Lezaren, die den volen raad Gods mochten verkondigen, en kwamen de zielen zijner niverkoren ten leven en werden gevoed, verkwikt, gesterkt; doch van wat zeventig jaren lang onder en door deze Synodale Organisatie geschiedde, is de geestelijke schade onberekenbaar.

Immers, ook bij de meest getrouwe prediking en het zuiverst belijden werd juist getrouweheid aan Koning Jezus in de praktijk des kerkelijken levens door de Organisatie schier tot een onmogelijkheid.

Wat al verschillende en tegenstrijdige gevoelens zijn van de kansels onzer Kerken gehoord. Hoe zijn daar zelfs de meest fundamentele stukken der leer, de dierbaarste waarheden, bestreden, in de verdedigd en in hun wondere schoonheid ontwikkeld te worden.

Hoe is de diens des Heeren onder ons ont-heiligd, doordat aanzat die maar wilde, al was ook zijn leed goddeloos of zijn leven ergerlijk.

En tegen dit alles werd zeer zeker veel gedaan. Minder wel dan moest, maar toch, daar gingen telkens en telkens weer stemmen op tegen deze onteering en onluistering van 's Heeren Huis.

Dan, dit was het schrikkelijke, al dit roepen was vruchteloos.

De Synodale Organisatie, al was dit ook niet van meet af bedoeling geweest, zette het er nu eenmaal op, dat alle dwaling in 's Heeren Kerk zich vrij en ongestraft mocht uitspreken.

Die er al te hard tegen riep, zag reeds den dreigenden vinger der Synodale Hierarchie tegen zich opgestoken. En die ook maar verdacht werd van poging tot dadelijk verzet, voelde zich al bij het kleed gegrepen.

En toen zweeg men en gaf het — ontzettende trouwelooheid! maar op, en fluisterde elkander toe, dat er toch niets aan te doen viel, en de verlamming kwam over de Kerk en haar ambtsdragers, en de moed zonk weg en de ijver verkoelde.

Want o zeker, deze Synode had in haar wetboek ook een artikel dat van «handhaving der leer» sprak, doch de ervaring heeft getoond, dat dit niet 'an een doode letter was.

Immers, om uit heel het Synodale sondersregister slechts een laatste bladzijde op te slaan, de kerkelijke gebeurtenissen ten vorigen jare in Amsterdam hebben duidelijker nog dan vroeger doen zien, dat de leer der Kerk, gelijk zij haar uitdrukking vindt in de drie Formulieren van eenigheid, niet mag gehandhaafd.

Dat willen handhaven der leer toch was het groote kwaad der 75 Amsterdamsche Broeders, wier poging op schorsing en afzetting uitliep. Want, dat het in het Amsterdamsch Conflict wel terdeed om de leer ging, en niet, zooals men voorgeaf, om het kerkelijk goed, is door een in deze onwaarschijnlijk getuige 1) nog onlangs public uitgesproken.

Doch ziet, na de inzinking kwam ook nu weer de opleving.

Men voelde weer, dat Jezus niet alleen Koning is in het rijk der gedachten, maar zeer bepaald van zijne Kerk; dat dit Koningschap geen fictie maar een heerlijke werkelijkheid is; en dat deze Koning geloofwaardigheid eischt.

En toen is tegen de Synodale Hierarchie, en voor het Koningschap van den Heere Jezus, de strijd weer aangebonden.

Een strijd, waarin men al tastend vaak mis heeft getast; waarbij men dikwerf faalde in de middelen; maar toch door 's Heeren goedheid zuiver bleef in zijn bedoelingen.

En toen leeft het optreden in de Amsterdamsche zaken tegen deze Synodale Hierarchie een kreet van verontwaardiging op de lippen gebracht, en voelde men in het vonnis der afzetting, geveld over Broeders, met wier kloek

1) De Moderne Prof. Knappert, van Amsterdam.

houding men zijn sympathie had betuigd, zich zelf onzet, ja meer, in deze Broeders den Heere zelf gesmaad.

Waarbij dan nog kwam, al wat sedert de laatste helft van het vorige jaar het Classicaal Bestuur van Rotterdam, als trouwe handlangers der Synode, in onze Kerk bestond. Een Bestuur, dat, om slechts iets te noemen, in onbegrijpelijk zelotisme een diëtale leden van den Kerkeraad in preventieve hechtenis nam, zonder dat zij zich ook maar tegen een letter der Synodale wetten hadden bezondigd.

Ziet, door dit alles rijpte langzaam de vaste overtuiging, dat, zou aan den jammerlijken toestand, waarin onze Kerk verkeerde, een einde komen, allereerst en noodzakelijk afwijping van deze zoo fatale Hierarchie moest voortaan.

En toen nu het Classicaal Bestuur van Rotterdam op den Oudejaarsdag een missive schreef, waarin zelfs het spreken over het mogelijk afwijpen van het juk zijner Koninginne werd verboden, toen werd ons de zaak gemakkelijk gemaakt, voelde men algemeen, dat het zoo niet langer mocht, en is het besluit van 5 Jan. gevallen.

Ook nu, gij voelt het, van separatisme, van afscheiding geen sprake.

De aloude Kerk van Rotterdam, in de 13e eeuw gesticht, in de 16e eeuw voor het eerst en daarna wederom in de 17e eeuw gereformd, is nu door 's Heeren overvloedige goedheid en verbeurden zegen ten derden male tot aanvankelijke Reformatie gekomen.

De banden, waaronder zij lag gekneld en waardoor alle Reformatie werd tegengehouden, zijn nu weggenomen.

De glazen stolp — om een veel gebruikt maar zeer juist beeld te bezigen — waaronder de plant tot sterfens toe wegkwam, is gebroken.

De oude Kerk van Rotterdam aan Jezus als haar Heer en Koning teruggeven.

Geen separatisme, maar natuurlijk evenmin een van den Heere veroordeeld independentisme. En daarom dan ook mocht onze Kerk nu niet op zich zelf blijven staan, maar moest onverwijld door zich met de andere Kerken van dit land, die dit reeds gedaan hadden, onder de oude Kerkenorde te stellen, de gemeenschap ook op dit punt weer aanbinden.

Het recht tot deze daad, is hetzelfde als waarmede in de 16de eeuw hier de pauselijke Hierarchie werd afgeworpen en voor nu 70 jaren de Synodale Organisatie was aanvaard.

Principieel dezelfde omstandigheden.

De toestand onzer Kerk maakte deze daad nu noodzakelijk; er mocht niet langer getoefd. Dat het zoo niet langer kon, en er hoe eer hoe beter verandering moest komen, werd door allen gevoeld en door velen beleden. De hartstocht was zoo jammerlijk opgewekt; het geestelijk leven kwinde; men bezondigde zijn ziel telkens en telkens weer; woorden zijn gesproken en daden zijn verricht, die niet goed waren voor God den Heere, en wij allen hebben ons diep, zeer diep, voor Hem in dezen te verontmoedigen.

En of men dan niet op een andere wijze met dezen treurigen toestand had kunnen komen? Op deze bedenking zij geantwoord, dat alle andere wegen eenvoudig waren afgesneden.

Van deze Synodale Hierarchie moest men af, want zij hield juist alle Reformatie tegen.

Doch hoe van haar af te komen?

Reorganisatie binnen den kring der Reglementen werd wel beproefd, maar bleek al spoedig ondoenlijk.

Een «modus vivendi», een voorloopige schikking, werd wel aangeboden van de zijde der belijders, maar door hun tegenstanders smadelijk verworpen en in arren moede bespot.

Dus bleef niet anders over dan te doen, wat wij Woensdag hebben gedaan en waartoe de Heere zelf ons den moed in het harte gaf.

Een woord van rekenschap, maar ook van broederlijk vermaan, hebben uw Opzieners u ten slotte te brengen.

Met den drang der liefde en in den naam van Koning Jezus roepen wij u toe: Wilt u niet van uw Kerk, nu vrijgemaakt van het Synodale juk, afscheiden, door u weer te stellen onder de Synodale Hierarchie. Zeer zeker, door geen mensch hebt ge u in uw conscientie te laten binden, maar waar de Belijdenis onzer Kerk ook de uwe is, moogt gij u niet weer stellen onder een kerkregiment, dat tegen die Belijdenis ingaat. Slechts van hen kan dan ook zulk een afscheiding worden verstaan, die, gelijk hier de Roomsche in de 16e en de Arminianen in de 17e eeuw, naar hun overtuiging tegen de Gereformeerde Belijdenis moeten kiezen.

Maar ook komen wij tot u in den naam van onzen Koning Jezus, om u te manen tot overtuiging. Immers meer dan waarschijnlijk, zal men onze Gereformeerde Kerk ook nu weer het gebruik harer bedieningen en het genot van haar stoffelijk goed onthouden. Ook dit dient naar Christenplicht in lijdzzaamheid gedragen en geklaagd, gedoleerd, aan het oor van Hem, die machtig is weer op zijn tijd te verhooren. Immiddels bewege de Heere u tot een gewillig heffoer, opdat ook, in wat uw Kerk noodig heeft, toch kan worden voorzien.

En eindelijk in den naam van Koning Jezus leggen wij voor u conscientie den eisch van reformatie in huis en hart. Wilt uwe wegen onderzoeken en doorroeken en wederkeeren tot den Heere, den God des Verbonds.

Ziet, Broeders, deze derde Reformatie der Kerke van Rotterdam is — verstaat het toch wel — is op Woensdag niet voltooid, maar slechts aangevangen, slechts mogelijk gemaakt. En zal zij nu tot stand komen, dan moet 's Heeren Geest u tot gehoorzaamheid aan Hem brengen in hart en huis en maatschappij.

Wee over den man, die met onzuivere handen aan Sions muren bouwen wil. Al zijn arbeid is met vruchteloosheid geslagen, succes mag zijn deel zijn, maar de zegen blijft weg. Slechts als u hart oprecht staat voor den Heere en door een oprecht geloof vastligt aan u Jezus, kunt gij met een Nehemia spreken: *«God van den hemel zal het ons doen gelukken, en wij, zijne knechten, zullen ons opmaken en bouwen»*.

Zij dan ons